

TL 2029 Türk Kültürü Araştırmaları

Öğretim Üyesi: Dr. Öğr.Üyesi Mustafa Can TEZİÇ.

3. Hafta

Yu. Bromley'in Metodolojisinde Etnos.

Hazırlık soruları:

- Toponim, politonim, etnonim olgularını karşılaştırmalı olarak açıklayınız.
- Toponim, politonim ve etnonim olguları arasında bir dönüşüm söz konusu olabilir mi?
- Ethnikos ve Etnososyal Organizm (ESO) olguları arasında fark nedir?
- “Biz” ve “Onlar” karşıtlığı içerisinde etnonim olgusunun yerini tartışınız.
- Bromley'in metodolojisinde etnik bilinç olgusu nasıl açıklanmaktadır.

Bromley etnos olgusunu açıklarken etnonim terimine dikkatleri çekerek grubun kendini adlandırması olgusuna vurgu yapmaktadır. Grubun kendi kendini belirli bir etnonim “isim” ile nesilden nesle bilinçli bir şekilde adlandırması Bromley için etnos olgusunun anlaşılması için başlangıç noktasıdır.

Etnonim konusu üzerinde ayrıntılı bir şekilde duran Bromley, *toponim* ve *politonim* gibi olgulardan etnonim'i ayırırken kuşaklar boyunca sürdürülebilirlik koşulunun belirleyiciliğinin altını çizmiştir.

Etnonimin tersine *toponim* ve *politonim*'in kullanımının kısa süreli olması ve bu olguları oluşturan şartların ortadan kalkması ile grup tarafından kısa süre içerisinde kullanımlarının bırakılacağını belirtmiştir. Vermiş olduğu örneklerde Sibirya'da yaşayan Ruslar için kullanılan *Sibiryak toponim*'ini göstermektedir. Sibirya'da yaşayan Rusların batı Rusya'ya yerleşmeleri ile kendilerini sadece Rus olarak tanımlayarak *Sibiryak* ismini kullanmaktan vazgeçmektedirler. Benzer şekilde, Bromley *politonim*'lerinde siyasi yapının değişimi ile değişebileceğini ifade etmektedir.

Diğer taraftan kuşaklar içerisinde devamlılık sağlayan *politonim*'lerin de etnonime dönüşebileceklerine dikkat çekmektedir.

Etnonim olgusundan yola çıkan Bromley, böylelikle farklı tarihsel dönemlerde ortaya çıkan oluşumlar arasındaki dönüşümü de ortaya koymaktadır.

İnsanları bir etnonim altında ne birleştiriyor sorusu ise Bromley'in etnos olgusunu açıklarken sorduğu bir başka sorudur. Bromley'in bu soruya vermiş olduğu ilk cevap ise "biz ve onlar" zıtlığı üzerinden grubun kendini ve diğer grubu tanımlaması olarak verilmiştir.

Gruplar arasında kurulan bu karşıtlık ilişkisinin belirleyicisi ise gruba ait olan objektif özelliklerdir. Diğer bir deyişle adlandırma, gruba özel olan bu objektif (kültür, dil, psikoloji) niteliklerin bir isim çerçevesinde tanımlanmasıdır. Bunun dışında önemli olan bir başka husus da gruba özgü objektif özelliklerin yaratmış olduğu ve gruba kendini diğer gruplardan ayırırken kendi özgünlüğünün farkını kazandıran etnik bilinç (etniçeskoye samosoznaniye) tir.

Bromley etnos olgusunu açıklarken iki tanımdan yararlanmıştır. Bunlardan ilki *ethnikos* dur. Bromley *ethnikos* terim ile etnos'un kısa tanımını yapmaktadır. Bu

tanımlamaya göre *ethnikos*: Tarihsel olarak belirli bir toprak parçasında oluşmuş belirli bir kültüre, dile, psikolojiye ve bilince sahip istikrarlı bir şekilde nesilden nesle devamlılık sağlayan insanlar topluluğu olup bu özelliği ile diğer tüm benzer yapılardan ayrılırken aynı zamanda belirli bir isim (etnonim) ile adlandırılan olgudur. Bu noktada etnik bilinç objektif özelliklerden türemiş ikincil bir olgu olarak görülmektedir.

Diğer taraftan daha geniş bir tanımlama olan ikinci tanımlama ise *etno-sosyal organizma (ESO)* terimidir. Bu terim ile etnik sistemin geçirmiş olduğu tarihsel evreler içerisindeki farklı sosyal ve ekonomik formlarının açıklanması amaçlanmıştır. *ESO* 'dan kasıt *ethnikos*'un politik bir idare içerisinde olmasıdır. Tarih boyunca farklı sosyal ve ekonomik aşamalarda yaşayan etnos'lar ilkel çağlarda kabile, köle toplumlarında ve feodal çağda halk (narod), kapitalist dönemde millet (natsion) ve sosyalizm içerisinde sosyalist millet (sosyalist-natsiya) olmak üzere farklı tarihsel periyotlarda ve formlarda var olmuşlardır. Bromley, *ethnikos* ve *ESO* arasındaki ayrımı yaparken Ukrayna etnosu örneğinden yararlanmıştır. Bu ayrıma göre Ukrayna'da yaşayan Ukraynalılar *ESO* olarak tanımlanırken, Kanada'ya göç etmiş Ukraynalılar ise *ethnikos* olarak tanımlanmaktadır.

Temel Kaynak

Teziç, M.C. (2017) Yu. V. Bromley'in Metodolojisinde Etnos Olgusunun Diky ve Yatay Taksonomik Düzlemlerde İncelenişi. Modern Türklük Araştırmaları Dergisi. Cilt. 14, Sayı 1. ss. 185-205.

Yardımcı Kaynaklar:

Banks, M. (1999) *Ethnicity: Anthropological Constructions*. Routledge.

Fenton, S. (2003) *Ethnicity*. Cambridge, UK: Polity, Oxford, Malden, MA: Blackwell.

Hutchinson, J.; A. D. Smith. *Ethnicity*. (1996). Oxford University Press: Oxford, New York. ss.3-14.

Teziç, M.C. (2013) Rassmotreniye russkoye (sovyetskoy) teorii etnosa cherez konstruktivistiskuyu perspektivu «primordial'nyy konstruktivizm». *Obshchestvo-sreda-razvitiye*. no. 4. ss. 109-113.